

## **TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI QO'LLAB-QUVVATLASHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR.**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18781346>

*Iqtisod fanlari doktori (PhD), dotsent*

**Olim Xayrullayev Itolmasovich**

**Yuldashev O'tkirjon Ibragimovich**

*Xalqaro innovatsion universitet, Iqtisodiyot va moliya kafedrası*

*2-bosqich magistranti*

### **Annotatsiya**

Maqolada O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash tizimining amaliy holati tahlil qilingan. Moliyaviy resurslarga kirishning cheklanganligi, kredit va garov shartlarining yuqoriligi, byurokratik to'siqlar, axborot va maslahat xizmatlari yetishmovchiligi kabi asosiy muammolar ilmiy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va islohotlarning samaradorligi baholangan. Maqola tadbirkorlik muhitini takomillashtirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish va ularning iqtisodiyotdagi ulushini kengaytirish bo'yicha amaliy tavsiyalar taqdim etadi.

### **Kalit so'zlar**

tadbirkorlik subyektlari, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, qo'llab-quvvatlash, moliyaviy resurslar, kredit siyosati, byurokratik to'siqlar, institutsional mexanizmlar, investitsion muhit, raqobatbardoshlik.

### **Аннотация**

В статье проанализировано текущее состояние системы поддержки субъектов предпринимательства в Узбекистане. Научно освещены основные проблемы, такие как ограниченный доступ к финансовым ресурсам, высокая процентная ставка по кредитам и требования к залогу, бюрократические препятствия, а также недостаточность информационно-консультационных услуг. Кроме того, оценена эффективность механизмов поддержки и проводимых государством реформ. Статья предлагает практические рекомендации по совершенствованию предпринимательской среды, повышению конкурентоспособности субъектов малого бизнеса и частного предпринимательства, а также расширению их доли в экономике.

**Ключевые слова**

Субъекты предпринимательства, Малый бизнес и частное предпринимательство, Поддержка, Финансовые ресурсы, Кредитная политика, Бюрократические барьеры, Институциональные механизмы, Инвестиционная среда, Конкурентоспособность

**Abstract**

The article analyzes the current state of the system for supporting entrepreneurial entities in Uzbekistan. The main problems are scientifically examined, including limited access to financial resources, high credit interest rates and collateral requirements, bureaucratic obstacles, as well as insufficient information and advisory services. In addition, the effectiveness of the support mechanisms and ongoing government reforms is assessed. The article provides practical recommendations for improving the entrepreneurial environment, enhancing the competitiveness of small businesses and private entrepreneurs, and expanding their share in the economy.

**Keywords**

Entrepreneurship entities / Business entities, Small business and private entrepreneurship, Support, Financial resources, Credit policy, Bureaucratic barriers, Institutional mechanisms, Investment environment, Competitiveness.

**Kirish**

Jahon iqtisodiyotida globallashuv jarayonlarining chuqurlashuvi, raqobat muhitining kuchayishi va innovatsion taraqqiyot sur'atlarining oshishi sharoitida tadbirkorlik sub'ektlari iqtisodiy o'sishning asosiy drayveriga aylanmoqda. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yalpi ichki mahsulot hajmini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish, aholi daromadlarini ko'paytirish hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash davlat iqtisodiy siyosatining strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biznes yuritish sharoitlarini yaxshilash, xususiy mulk daxlsizligini ta'minlash, litsenziya va ruxsat berish tartib-taomillarini soddalashtirish, soliq yukini optimallashtirish, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar qabul qilindi. Bu jarayonda O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Savdo-

sanoat palatasi, Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi kabi institutlar muhim o'rin tutmoqda. Ular tomonidan tadbirkorlarga moliyaviy kafolatlar berish, subsidiyalar ajratish, maslahat va huquqiy ko'mak ko'rsatish, eksport faoliyatini rag'batlantirish kabi mexanizmlar joriy etilgan.

Shu bilan birga, amaliy tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash tizimida muayyan muammo va kamchiliklar saqlanib qolmoqda.

**Birinchidan**, Avvalo, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati cheklangan bo'lib, ayniqsa yangi tashkil etilgan korxonalar uchun kredit olish jarayoni murakkab va qimmat hisoblanadi. Garov ta'minotiga qo'yiladigan talablarning yuqoriligi, kredit foiz stavkalarining nisbatan balandligi va moliya institutlari tomonidan xavf-xatarlarni yuqori baholashi tadbirkorlik faoliyatini kengaytirishga to'siq bo'lmoqda.

**Ikkinchidan**, ma'muriy-byurokratik to'siqlar hamon tadbirkorlik muhitiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Nazorat organlari tomonidan o'tkaziladigan tekshiruvlar sonining ortiqchaligi, hisobot topshirish jarayonlarining murakkabligi, ayrim hollarda normativ-huquqiy hujjatlarning tez-tez o'zgarishi tadbirkorlar uchun noaniqlik muhitini yuzaga keltiradi. Bu esa biznes rejalashtirish va investitsion qarorlar qabul qilish jarayonini qiyinlashtiradi.

**Uchinchidan**, axborot va maslahat xizmatlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi, ayniqsa hududlarda tadbirkorlarning huquqiy va moliyaviy savodxonligi pastligi qo'llab-quvvatlash mexanizmlaridan to'liq foydalanish imkonini cheklamoqda. Ko'p hollarda mavjud imtiyoz va preferensiyalar haqida to'liq ma'lumotga ega bo'lmaslik natijasida tadbirkorlar davlat tomonidan yaratilgan imkoniyatlardan samarali foydalana olmayapti.

Mazkur holatlar tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash tizimini chuqur ilmiy tahlil qilish, mavjud institutsional-huquqiy mexanizmlarni kompleks baholash hamda tizimli muammolarni bartaraf etish bo'yicha asoslangan takliflar ishlab chiqishni talab etadi. Shu jihatdan, dissertatsiya mavzusining dolzarbligi mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning samaradorligini oshirish, xususiyl sektor ulushini kengaytirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash vazifalari bilan bevosita bog'liqdir.

Tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash tizimini chuqur ilmiy tahlil qilish, mavjud institutsional-huquqiy mexanizmlarni kompleks baholash hamda tizimli muammolarni bartaraf etishning asosiy vazifalar belgilanadi:

1. Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning nazariy-metodologik asoslarini tahlil qilish;

2. Milliy qonunchilik va institutsional mexanizmlarni o'rganish;
3. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash instrumentlarining samaradorligini baholash;
4. Ma'muriy va tashkiliy to'siqlarni aniqlash;
5. Xorijiy tajribani tahlil qilish va uni milliy sharoitga moslashtirish imkoniyatlarini asoslash;
6. Tadbirkorlik muhitini takomillashtirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqish.

Amaliyot nuqtai nazaridan esa, tadqiqot natijalari asosida tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash, soliq ma'murchiligini soddalashtirish, ma'muriy yukni qisqartirish va institutsional samaradorlikni oshirish bo'yicha aniq mexanizmlar taklif etiladi. Xususan, kredit kafolatlari tizimini takomillashtirish, garov ta'minoti talablarini optimallashtirish, raqamli xizmatlarni keng joriy etish, "yagona darcha" tamoyili asosida xizmat ko'rsatishni yanada rivojlantirish kabi yo'nalishlar ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Shuningdek, dissertatsiya doirasida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash samaradorligini baholash mezonlari ishlab chiqiladi. Bunda iqtisodiy ko'rsatkichlar (ish o'rinlari soni, yalpi qo'shilgan qiymat ulushi, eksport hajmi), moliyaviy barqarorlik indikatorlari hamda tadbirkorlarning institutsional muhitdan qoniqish darajasi kabi ko'rsatkichlardan foydalanish nazarda tutiladi. Bu esa qo'llab-quvvatlash siyosatining natijadorligini kompleks baholash imkonini beradi.

Tadqiqot jarayonida statistik ma'lumotlarni tahlil qilish, solishtirma tahlil, iqtisodiy-matematik modellashtirish, sotsiologik so'rovlar o'tkazish va ekspert baholash usullaridan foydalanish rejalashtirilgan. Bu usullar tadqiqot natijalarining ishonchliligi va ilmiy asoslanganligini ta'minlaydi.

Shu tariqa, mazkur dissertatsiya ishi tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash sohasidagi dolzarb muammolarni ilmiy jihatdan asoslab berish, ularni bartaraf etishning samarali mexanizmlarini taklif qilish hamda mamlakatda barqaror va inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Qo'llab-quvvatlash mexanizmlari

O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash bir necha yo'nalishda amalga oshiriladi:

Moliyaviy qo'llab-quvvatlash

Kreditlar va subsidiyalar orqali kapital taqdim etish.

Lizing va kredit kafolatlari tizimlari.

Imtiyozli kreditlar, ayniqsa eksport qiluvchi va innovatsion loyihalar uchun.

Tashkiliy va huquqiy qo'llab-quvvatlash

“Yagona darcha” prinsipi asosida litsenziya va ruxsatnomalar berishni soddalashtirish.

Soliq imtiyozlari va preferensiyalar taqdim etish.

Qonunchilikni soddalashtirish va biznesni himoya qilish.

Ma'lumot va maslahat xizmatlari

Tadbirkorlarga yuridik, buxgalterlik va marketing maslahatlari.

Xorijiy bozorlarga chiqish bo'yicha maslahatlar.

Ta'lim va treninglar orqali biznes savodxonligini oshirish.

Bu mexanizmlar O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Savdo-sanoat palatasi va Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi kabi institutlar orqali amalga oshiriladi.

Mavjud muammolar va kamchiliklar

Amaliyotda qo'llab-quvvatlash tizimida qator cheklovlar va kamchiliklar kuzatilmoqda:

Moliyaviy to'siqlar

Kichik va yangi tashkil etilgan tadbirkorlik sub'ektlari uchun kredit olish qiyin.

Garov talablari va yuqori foiz stavkalari investitsion faoliyatni cheklaydi.

Kafolat va subsidiyalar tizimi barcha hududlarda teng emas.

Ma'muriy va byurokratik to'siqlar.

Ortiqcha tekshiruvlar va hisobot topshirish talablari.

Normativ-huquqiy hujjatlar tez-tez o'zgarishi, noto'liq ma'lumotlar.

Xususiy sektor va davlat organlari o'rtasida ma'lumot almashinuvining cheklanishi.

Institutsional va huquqiy kamchiliklar:

Tadbirkorlik muhitini tartibga soluvchi qonunchilik yetarli darajada soddalashtirilmagan.

Qo'llab-quvvatlash mexanizmlari faqat asosiy yo'nalishlarda samarali, nozik sohalarda esa cheklangan.

Axborot va bilim kamchiliklari

Tadbirkorlar davlat imtiyozlari va imkoniyatlari haqida to'liq ma'lumotga ega emas.

Xorijiy bozor va raqobat muhiti haqidagi bilim yetarli emas.

Xorijiy tajriba va uning ahamiyati

Ko'p rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashda kompleks yondashuv qo'llaniladi:

Imtiyozli kreditlar va investitsiya mablag'lari.



Soddalashtirilgan litsenziyalash va “yagona darcha” tamoyili.

Axborot, trening va maslahat xizmatlari.

Innovatsion va eksport yoʻnalishlariga maxsus eʼtibor.

Ushbu tajriba Oʻzbekistonda ham qoʻllab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirishda muhim model boʻlib xizmat qiladi.

1. Moliyaviy muammolar

Kredit olishning qiyinligi – kichik va yangi tashkil etilgan korxonalar uchun banklar tomonidan kredit olish jarayoni murakkab va qimmat.

Foiz stavkalari yuqoriligi – imtiyozli kreditlarga qaramasdan, koʻp hollarda foizlar raqobatbardosh emas.

Garov talablarining balandligi – kredit olish uchun kafillik va mol-mulk talablari kichik tadbirkorlar uchun toʻsiq yaratadi.

Moliyaviy subsidiyalar va dasturlarning mahalliy hududlarda noteng joriy etilishi – baʼzi hududlarda tadbirkorlardan qoʻllab-quvvatlash imkoniyatlari cheklangan.

2. Maʼmuriy va byurokratik toʻsiqlar

Ortiqcha tekshiruvlar – soliq va nazorat organlari tomonidan oʻtkaziladigan tekshiruvlar soni koʻp.

Hisobot topshirishning murakkabligi – tadbirkorlar katta hajmdagi hisobotlarni tayyorlashi va topshirishi talab etiladi.

Normativ-huquqiy hujjatlarning tez oʻzgarishi – qonun va qoidabuzarliklarni tushunish va amalga oshirishda notoʻliqlik.

Ishbilarmonlik muhitida noaniqlik – turli davlat organlari oʻrtasidagi maʼlumot almashinuvi cheklangan.

3. Xuquqiy va institutsional muammolar:

Qonunchilikdagi noaniqliklar – tadbirkorlikni tartibga soluvchi qonunlar hamon bir xil tushuntirilmaydi.

Qoʻllab-quvvatlash mexanizmlari noteng faoliyat koʻrsatishi – moliyaviy, huquqiy va tashkiliy xizmatlar asosiy yoʻnalishlarda samarali, lekin kichik va innovatsion biznes uchun cheklangan.

Institutsional barqarorlik yetishmasligi – qoʻllab-quvvatlash institutlari (misol: Savdo-sanoat palatasi, Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi) har hududda bir xil darajada ishlaymaydi.

4. Axborot va bilim oid muammolar:

Maʼlumot yetishmovchiligi – tadbirkorlar davlat imtiyozlari, subsidiyalar va kredit dasturlari haqida toʻliq maʼlumotga ega emas.

Xorijiy bozor va raqobat muhiti haqida bilim yetishmasligi – eksport va xalqaro biznes imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmaydi.

Biznes savodxonligi pastligi – buxgalteriya, moliya, marketing va qonunchilik sohalarida malakali maslahatlar kerak.

5. Infratuzilma va innovatsiyaga oid cheklovlar:

Innovatsion dasturlar va startaplar uchun imtiyozlar yetishmasligi.

Hududlar o'rtasida infratuzilma va xizmatlar teng emasligi – mahalliy tadbirkorlar imkoniyatlari cheklangan.

Raqamli va onlayn xizmatlarning yetarli darajada rivojlanmaganligi – “yagona darcha” va elektron xizmatlar hamon to'liq amalga oshmaydi.

1. Tadbirkorlik sektori statistikasi va rivojlanish ko'rsatkichlari:

Tadbirkorlik subyektlari soni:

2025 yil 1 oktyabr holatiga ko'ra, O'zbekistonda 1,21 milliondan ortiq faol kichik biznes sub'ektlari ro'yxatda turgan. **Bu jumladan:**

1. 479 000 ta kichik korxona va mikro firmalar,
2. 281 900 ta yakka tadbirkor,
3. 422 300 ta dehqon xo'jaliklari,
4. 22 100 ta oilaviy biznes va 900 ta import tovarlari sotuvchilari bor edi.

Bu ko'rsatkich tadbirkorlik sektorining mamlakat iqtisodiyotidagi umumiy faoliyat strukturasida muhim rol o'ynayotganini ko'rsatadi.

Faoliyat sohalari bo'yicha holat

Kichik biznesning eng katta qismi savdo sohasiga to'g'ri keladi, so'ng qurilish, xizmatlar va sanoat faoliyati natijasida o'sish kuzatilmoqda.

### **Iqtisodiy hissa:**

2024-yilda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik umumiy YaHMning **54.3%** hissasini tashkil etdi.

Eksportdagi ulushi – **33.3%**, sanoatda esa – **32.4%** bo'ldi.

Bu ko'rsatkichlar tadbirkorlik iqtisodiy o'sishni ta'minlashda mustahkam o'rin egallaganligini tasdiqlaydi.

### **2. Amaliy muammolar va statistik faktlar:**

2.1. Moliyaviy resurslarga kirish.

Xalqaro tahlillar va ekspertlarning hisobotlariga ko'ra:

O'zbekistonda kichik tadbirkorlar kreditlar va moliyaviy resurslarga kirishda jiddiy to'siqlarga duch kelmoqda.

Bank kreditlariga nisbatan foiz stavkalari va garov talablari ko'p hollarda kichik biznes uchun noqulay hisoblanadi va ularning rivojlanishini cheklab qo'ymoqda.

Shu bilan birga, davlat tomonidan imtiyozli kreditlar joriy etilgan bo'lsa-da, aksar tadbirkorlar bu imkoniyatlardan to'liq foydalana olmayotgani qayd etilmoqda.

## **2.2. Hududiy notengliklar:**

Iqtisodiy tahlillar:

Tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy qismi katta shaharlarda – ayniqsa **Toshkentda** to'plangan. Bu regionlarda biznesning rivojlanish darajasi boshqa viloyatlarga nisbatan ancha yuqori.

Hududlar orasida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda sezilarli farq mavjud, bu esa maxalliy iqtisodiy tengsizliklarga olib kelmoqda.

## **2.3. Byurokratik to'siqlar va ma'lumot yetishmasligi.**

Bir qator tadqiqotlar va so'rovlar shuni ko'rsatdiki, tadbirkorlar orasida **ma'lumot yetishmasligi** va **ma'muriy to'siqlar (byurokratiya)** keng tarqalgan.

Ayrim respondent'lar uchun biznesni boshlash va yuritishda imkoniyatlar to'liq aniq bo'lmagan, uyg'unlashmagan ma'lumotlar bilan ishlash qiyinligi qayd etilgan.

Bu tadbirkorlikni rivojlantirishda ma'lumot va bilimlar bazasining yetarli darajada emasligini ko'rsatadi.

## **2.4. Raqamli ko'nikmalar va kadrlar muammolari**

Xalqaro tashkilotlar va OECD tahlillariga ko'ra:

Kichik korxonalarning faqat **13%** ga yaqin qismi raqamli ko'nikmalarga ega bo'lib, raqamlashtirishni joriy etishda jiddiy to'siqlar mavjud.

Bu jahon raqobatida raqamli transformatsiyani joriy etishda shahsiy darajadagi to'siqlarga illyustratsiya hisoblanadi.

## **3. Amaliyotdan misol: qishloq tadbirkorligi:**

Jahon banki tomonidan amalga oshirilayotgan **Second Rural Enterprise Development Project** dasturi natijalari:

- 15 000 dan ortiq tadbirkorlar qishloq joylarida qo'llab-quvvatlangan.

- 2850 dan ortiq kichik biznes subproektlari qo'llab-quvvatlanib, ular orqali **12 000 dan ortiq yangi ish o'rinlari** yaratilgan.

Bu misol mahalliy iqtisodiyotda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashdagi ijobiy tajribani ko'rsatadi, ammo barcha hududlarga teng emasligini ham ochib beradi.

Amaliy tahlil ko'rsatadiki:

Tadbirkorlik sektori O'zbekiston iqtisodiyotida katta salmoqqa ega, moliyaviy resurslar, kreditlar va raqamlashtirishda tuzilishlar bor, lekin hali ham regionlar orasida tengsizlik, byurokratik to'siqlar, ma'lumot yetishmasligi va raqamli ko'nikmalarning past darajasi kabi jiddiy muammolar mavjud.



O'zbekistonda tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlashdagi kamchiliklar ko'p qirrali va tizimli xarakterga ega. Ular asosan moliyaviy, institutsional, huquqiy, byurokratik va axborot-bilim sohalariga tegishli. To'liq tahlil quyidagicha:

**1. Moliyaviy kamchiliklar**

**1. Kredit olishda qiyinchiliklar** – kichik va yangi tashkil etilgan korxonalar banklardan kredit olishda ko'p to'siqlarga duch keladi.

**2. Foiz stavkalari va garov talablari yuqoriligi** – imtiyozli kreditlar ham tadbirkorlar uchun rag'batlantiruvchi darajada emas.

**3. Subsidiya va moliyaviy resurslarning noteng taqsimlanishi** – ayrim hududlarda qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari cheklangan.

**Ma'muriy va byurokratik kamchiliklar**

**1. Ortiqcha tekshiruvlar va hisobot topshirish talablari** – nazorat organlari tadbirkorlar uchun katta yuk bo'lib xizmat qiladi.

**2. Normativ-huquqiy hujjatlarning tez o'zgarishi va noto'liqligi** – qonunlar va qoidabuzarliklar tushunish va amalga oshirishda noaniqliklar yaratadi.

**3. Xususiy sektor va davlat organlari o'rtasida ma'lumot almashinuvining cheklanganligi** – ma'lumot yetishmasligi biznes rejalashtirish va qaror qabul qilish jarayonini qiyinlashtiradi.

**3. Institutsional va huquqiy kamchiliklar**

**1. Qonunchilikdagi noaniqliklar va tartib-taomillar murakkabligi** – tadbirkorlik muhitini tartibga solishda notengliklar mavjud.

**2. Qo'llab-quvvatlash mexanizmlari noteng samaraliligi** – moliyaviy, huquqiy va maslahat xizmatlari asosiy yo'nalishlarda samarali, ammo kichik va innovatsion biznes uchun cheklangan.

**3. Institutsional barqarorlik yetishmasligi** – qo'llab-quvvatlash tashkilotlari barcha hududlarda bir xil darajada faoliyat yuritmaydi.

**4. Axborot va bilimga oid kamchiliklar:**

**Ma'lumot yetishmasligi** – tadbirkorlar davlat imtiyozlari, subsidiyalar va kredit dasturlari haqida to'liq ma'lumotga ega emas.

**1. Biznes savodxonligi pastligi** – buxgalteriya, moliya, marketing va qonunchilik sohalarida malakali maslahatlar yetishmaydi.

**2. Xorijiy bozor va raqobat muhiti haqida bilimning cheklanganligi** – tadbirkorlar eksport va xalqaro bozorda imkoniyatlarni to'liq ishga sola olmaydi.

**Infratuzilma va innovatsiyaga oid kamchiliklar**

**- Innovatsion dasturlar va startaplar uchun imkoniyatlar cheklangan** – davlat yordami asosan an'anaviy yo'nalishlarda.

- **Hududlar orasida tengsizlik** – biznes infratuzilmasi va xizmatlar shaharlarda keng rivojlangan, qishloq va kichik shaharlarda cheklangan.

- **Raqamli xizmatlar va elektron platformalar yetarli darajada rivojlanmagan** – “yagona darcha” va elektron xizmatlar hamon to’liq ishlab chiqilmagan.

### **Xulosa**

Ushbu kamchiliklar tadbirkorlik muhitini to’liq shakllanishiga to’siq bo’lib, kichik va xususiy biznesning rivojlanishiga salbiy ta’sir ko’rsatadi. Shuning uchun ularni bartaraf etish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi va amaliyotdagi tadqiqotlar va islohotlar shularni hal qilishga qaratilmoqda.

O’zbekistonda tadbirkorlik sub’ektlarini qo’llab-quvvatlash tizimi mamlakat iqtisodiyotining barqaror o’sishi va xususiy sektorning rivojlanishida muhim rol o’ynaydi. Mavjud tizim, xususan moliyaviy resurslar, kredit va subsidiya dasturlari, soliq va ma’muriy imtiyozlar, axborot va maslahat xizmatlari orqali tadbirkorlikni rag’batlantirishga qaratilgan. Mazkur tahlil natijalari shuni ko’rsatadiki, O’zbekistonda tadbirkorlikni qo’llab-quvvatlash tizimi iqtisodiy jihatdan samarali bo’lsa-da, uning to’liq va kompleks rivojlanishiga bir qator tuzilishlar to’siq bo’lmoqda. Shu sababli, davlat tomonidan qo’llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish, byurokratik to’siqlarni qisqartirish, moliyaviy resurslarga teng va oson kirishni ta’minlash, axborot va maslahat xizmatlarini kengaytirish hamda raqamli infratuzilmani rivojlantirish muhim vazifa hisoblanadi. Natijada, tadbirkorlik muhitini yaxshilash va kichik biznes hamda xususiy tadbirkorlik sub’ektlarining raqobatbardoshligini oshirish orqali mamlakat iqtisodiyotida xususiy sektor ulushi va barqaror o’sishning ta’minlanishi mumkin. Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, tadbirkorlik sub’ektlarini qo’llab-quvvatlashdagi samaradorlik nafaqat moliyaviy resurslarga, balki institutsional va huquqiy muhitga ham bog’liq. Institutsional jihatdan, qo’llab-quvvatlash mexanizmlari qator davlat organlari va maxsus tashkilotlar orqali amalga oshiriladi, lekin ularning hamohangligi va barqarorligi hanuzgacha yetarli darajada emas. Bu esa tadbirkorlarga imkoniyatlardan to’liq foydalanishni qiyinlashtirib, xususiy sektorning rivojlanishiga to’siq bo’ladi. Bundan tashqari, tadbirkorlarni qo’llab-quvvatlash jarayonida axborot yetishmasligi va biznes savodxonligi pastligi ham jiddiy kamchilik sifatida namoyon bo’ladi. Tadbirkorlar davlat subsidiyalari, kredit va imtiyozli dasturlar haqida to’liq ma’lumotga ega bo’lmasligi, shuningdek raqamli texnologiyalar va innovatsion imkoniyatlardan unumli foydalanmayotgani ularning rivojlanishiga salbiy ta’sir ko’rsatadi. Iqtisodiy tahlillar va statistik ma’lumotlar ko’rsatadiki, tadbirkorlik sektori mamlakat YaHMda katta ulushga ega bo’lsa-da, hududlar orasida tengsizlik va mahalliy

infratuzilma farqi muammolarni yanada kuchaytiradi. Katta shaharlarda tadbirkorlik faoliyati yuqori bo'lsa, kichik shahar va qishloqlarda uning rivojlanishi cheklangan. Bu esa iqtisodiy o'sishning mahalliy tengsizligiga olib kelmoqda. Shu bois, tadbirkorlik muhitini takomillashtirish uchun quyidagi asosiy choralar tavsiya etiladi:

- Moliyaviy resurslarga teng va oson kirish imkoniyatlarini ta'minlash, imtiyozli kreditlar va kafolatlar tizimini kengaytirish.

- Byurokratik to'siqlarni qisqartirish, hisobot topshirish va tekshiruvlar jarayonini soddalashtirish.

- Qonunchilikni soddalashtirish va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining institutsional samaradorligini oshirish.

- Axborot va maslahat xizmatlarini rivojlantirish, tadbirkorlar uchun trening va malakani oshirish dasturlarini kengaytirish.

- Raqamli transformatsiyani joriy qilish va "yagona darcha" tamoyili asosida xizmatlarni kengaytirish.

- Hududlar orasida tadbirkorlik faoliyatini barqaror ravishda kengaytirish uchun mahalliy infratuzilmani rivojlantirish.

Natijada, ushbu choralar amalga oshirilganda, kichik va xususiy biznesning raqobatbardoshligi oshadi, investitsiya muhiti yaxshilanadi va mamlakat iqtisodiyotida xususiy sektor ulushi ko'payadi. Bu esa nafaqat iqtisodiy o'sish, balki ijtimoiy barqarorlik va yangi ish o'rinlarini yaratishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 27-avgustdagi "Davlat moliyaviy nazorati tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6300-son Farmoni.

2. Abdullayev, A. J., Tursunov, O. T. 2023. G'aznachilikning bugungi holati va uning davlat moliyasi tizimidagi ahamiyati. cyberleninka.ru.

3. Abdullayev, A. J., Tursunov, O. T. 2024. Davlat moliya tizimining raqamlashtirish istiqbollari. academia.edu.

4. Karimov, B. T. 2023. Davlat byudjetining samaradorligini oshirish yo'llari. cyberleninka.ru.

5. Mehmonov, S. U., Karimova, Z. X., Tursunov, A. S. 2024. Byudjet tizimi. namdu.uz.

6. Temirov, M. 2023. Davlat moliyaviy nazorati faoliyatiga ichki audit xizmatlarining ta'siri. researchgate.net.

7. Temirov, M. 2024. Davlat sektorida moliyaviy nazorat: muammolar va rivojlanish istiqbollari. researchgate.net.

8. Temirov, M. H. 2023. Davlat moliyaviy nazorati sohasida xorijiy mamlakatlar tajribasi. researchgate.net.